

Aplankykite Pagramančio regioninį parką

Plotas 13710 ha. Parkas įkurtas siekiant išsaugoti vertingą Akmenos – Jūros upių santakos slėnių ir miškų kraštovaizdį jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes, sudaryti sąlygas turizmui ir rekreacijai.

Regioninio parko rekreacijos teritorinė sistema sudaro įžymios, lankytinos parko vietos – gamtos, kultūros ir ūkio objektai, turistiniai keliai, takai bei trasos, sujungtos tarpusavyje turistiniais parko lankymo maršrutais. Parko gamtines ir kultūrinės vertybes sudaro Jūros ir Akmenos upės slėniai. Juose koncentruojasi parko gamtos ir kultūros vertybės, vaizdingi regioniniai ir slėnių. Šlaitų atodangos, upių rėvos, slėnių augalija, kultūros paveldo bei kiti įdomūs objektai. Prie minėtų parko vertybių komponuojasi vertingi saugomi gamtiniai kompleksai: Plynosios telmologinis draustinis bei Lylavos hidrografinis draustinis su natūraliu, pirmą kartą išlaikiusių Lylavos upeliu. Parko lankytojams siūlome susipažinti su vienu įdomesniu parke turizmo maršrutu, kuriuo galima keliauti ne tik automobiliais bet ir dviračiais. Jo ilgis apie 45 kilometrus. Iš Tauragės miesto maršrutas kerta parko teritoriją dešiniuoju Jūros upės krantu. Kelyje pirmasis mus pasitinka Dapkiškių piliakalnis. Dar kovų su kryžiuočiais šimtmečiais sustiprėjo Jūros – Akmenos upių gynybinė reikšmė. Keliolika parke esančių piliakalnių tęsiasi šiaurės – pietų kryptimi, sudarydami strateginiu požiūriu svarbią užtvartą vokiečių ordino skverbimuisi iš vakarų į rytus. Šioje piliakalnių grandinėje stovi ir Dapkiškių piliakalnis, kurį aplankę privažiuojame gyvenvietę, pavadinta tuo pačiu vardu kaip ir piliakalnis. Ši gyvenvietė išsiplėtusi ties vaizdinga Jūros upės kilpa. Rytinės ir pietinės Dapkiškių sodybos tiesiog šliejasi prie slėnio šlaitų ir yra matomos iš toli. Pakeliui, stabtelėję pasigrožėti išpūdinga Lengvenių atodanga, sukame link Jocių. Aplankę Alangos atodangą pasiekiamo Jocių dvarvietę. Šalia jos stovi sena, vėtrų aplaužyta vinkšna, kuri paskelbta vietinės reikšmės gamtos paminklu. Pagal senolių pasakojimus, baudžiavos laikais, prie jos bausdavo prasikaltusius baudžiauninkus. Anksčiau gausūs Jocių vienkiemiai sovietmečiu beveik išnykę, išlikusios pavienės sodybos, vyrauja prasti pokariniai arba kuklūs tarpukario statiniai. Nuo Jocių maršrutas tęsiasi Matiškių link. Pasigrožėję ir pailsėję prie Matiškių piliakalnio, jau nuo seno turėjusio respublikinės reikšmės archeologijos paminklo vardą, privažiuojame Matiškių kaimavietę. Dar XIX amžiuje Matiškių kaimo vakarinė dalis buvo apstatyta stambių sodybų grupe. Deja dabar architektūrinių požiūriu vertinga išlikusi rytinė dalis. Dėmesį patraukia dailiai išsaugotos, kalnelyje esančios Matiškių kapinaitės. Su netoli esančiu piliakalniu, bei senovine gyvenvietė kultūros paveldo požiūriu Matiškiai – vienas reikšmingesnių objektų parko teritorijoje. Toliau maršrutas suka link Gudlaukio kaimo, kuris dar XIX amžiuje buvęs nemažas. Išsidėstęs šis kaimas šiauriau, dešiniajame Jūros upės krante, priešais buvusį Ringių dvarą. Nuo seno Gudlaukį su Ringiais jungė brasta – perkėla. Dar ir dabar Gudlaukį su Ringiais jungia betoninis tiltas. Nesant Jūros upės potvyniam šiuo tiltu galima pasiekti pagrindinį kelią Tauragė – Šilalė. Nuo Gudlaukio kelionė tęsiasi per Tyrelių kraštovaizdžio draustinį. Į jį patenka Balskų girininkijos miškų plotai. Draustinis unikalus santykinai mažiau ūkinės veiklos pakeistu miškingu kraštovaizdžiu, su būdingomis

miško fitocenozėmis (brandūs eglynai, beržynai, juodalksnynai). Čia aptinkama didžiausia įvairaus brandumo pušies medynų sankaupa. Plačialapiai miškai auga Vynijos vidurupio ir žemupio slėniuose bei šlaituose. Šlaitiniai miškai rūšinės įvairovės atžvilgiu pranoksta lygumose augančius miškus. Vynijos upelio šlaituose auga drūti ąžuolai, gausu vinkšnų, brandžių skroblynų. Draustinyje per i Lietuvos raudonąją knygą įrašytos paukščių rūšys, pastebėti reti drugiai. Pravažėdavus Tyrelių miškus ir pasukus Balskų link, kairėje, tarp miškų įsiterpęs Plynosios pelkės telmologinis draustinis, kurio plotas apie 357 ha. Plynosios pelkė tai tipiška aukštapelkė – spanguolynas. Vidutinis durpių klodo storis – 2,6 m. didžiausias – 4,3 m. Iš aukštapelkės išteka Alangos, bei Dabrupio upeliai. Draustinis žymus ir saugotinas kaip aukštapelkės kompleksas, su plynėmis, ežeriokšniais bei apypelkio miškais, kupstinių kūlingių, saulašarių augimvietėmis, paukščių - dirvinių sėjikų, gervių, tetervinų bei kitų retų paukščių perimvietėmis. Toliau maršrutas veda link Balskų užtvankos o, prieš tai dar užsukime prie vienos iš didžiausių parke Genių kaime esančios atodangos. Tai gilinamosios ir šoninės erozijos veikloje atsiradusi atodanga, daugiausiai sudaryta iš moreninių priemolių, rečiau – priesmėlių. Atodangos viršuje (iki 2 m.) slūgso molio, smėlio bei žvyro sluoksniai, užbaigiantys moreninę storybę. Prie Jūros upės užtvankos Balskouse galima apsisėti ilgesniam laikui. Čia palankios sąlygos vandens turizmo bei mėgėjiškos žūklės entuziastams. Parko lankytojams siūlome atvažiuoti pailsėti su šeimomis. Nuo Balskų, maršrutas pasuka link Tamošaičių. Prieš aplankant Tamošaičių kaimą verta užsukti prie Tamošaičių akmens, kurį aplinkiniai gyventojai vadina Milžinu. Jį galima rasti tarp Šakos upelio ir lauko keliuko, einančio iš kaimo į mišką. Akmens matmenys gana išpūdingi. Jo ilgis 4,8 metro, plotis 2,8 metro, o aukštis nuo žemės paviršiaus 1,2 metro. Niekas nebandė nustatyti akmens dalies apimties, slūgsančios žemėje. Privažiuojame Tamošaičių kaimą. Seniau čia buvo Tamošaičių (Paulinavo) dvarelis, su nemažu parku ties upelio griova. Deja dabar čia tik likusios dvarelės liekanos. Toliau kelias veda link Lylavėnų. Spėjama, kad Lylavėnų kaimo pavadinimas kilęs iš greta pratekančio Lylavos upelio. 1384 metų Kryžiuočių kronikose minimas Lylavėnų kraštas, kurio centras greičiausiai ir buvęs Lylavėnuose. Kad čia gyvenama nuo seno liudija senkapis vadinamas Milžinkapiu. Jame aptikti radiniai datuojami II - IV a. Nuo Lylavėnų pažintinės ekskursijos maršrutas suka link Lakštingalų slėnio esančio Alijošiškių kaime. Čia įsikūrusi ir Pagramančio regioninio parko administracija, kur jūs rasite visą reikalingą informaciją apie parką. Nusileidus į slėnį parko lankytoją pakeri nuostabus, žmogaus rankomis sukurtas gamtos kampelis, kuris ypač malonus pavasarį kai lakštingalų trelės persipina su kitų giesmininkų balsais. Įkurtas slėnis 1969 metais. Aplankę slėnį sukame Tauragės link. Pagramantis – tarybiniais laikais labai išplėtusi gyvenvietė, įsikūrusi didžiuliam Akmenos upės suformuotame slėnyje. Šios gyvenvietės vardu pavadintas mūsų regioninis parkas. Architektūros paveldo vertybėmis laikoma Pagramančio bažnyčia su varpine bei gretima klebonijos sodyba. Pagramančio gyvenvietę supa Pagramančio ir Naujininkų (Kuturių) piliakalniai. Parko lankytojams neišdildomą išpūdį paliks reginys užkopus į Pagramančio piliakalnį. Nuo jo viršaus visas miestelis matosi tarsi iš paukščio skrydžio. Grįžtant į Tauragę, siūlome užsukti pailsėti Ringiuose esančioje poilsiavietėje. Ją rasite kairiajame Jūros upės krante pavažiavę 3 kilometrus Tauragės link.

Pagramančio regioninis parkas atviras tiems, kurie ilsėdamiesi neužmiršta, jog po jų atvyks

žmonės. Gamtą reikia saugoti ir jos neniokoti. Pagramančio regioninio parko darbuotojai siekia suderinti žmogaus poilsį kartu išsaugant unikalias gamtos ir kultūros vertybes tad linkime turiningai praleisti laisvalaikį. Tikimės, kad pasiūlytas maršrutas padės lengviau planuoti ir organizuoti pažintines išvykas po regioninį parką.

Gamtos paminklai. Atodangos

Jūros upės regioninės vertės atodangos ir pačios didžiausios parke Lengvenių ir Genių bei 8 vietinės vertės atodangos.

Regioninės vertės atodangos “Didžioji” Akmenos upės rėva ties Mišučių ir Kilpinių kaimais (Šilalės raj.).

Gamtos paminklai. Akmenys.

Nacionalinės vertės Tamošaičių akmuo “ Milžinas”.

Archeologinės vertybės, Respublikinės reikšmės archeologiniai paminklai. 8 piliakalniai:

Dapkiškių piliakalnis su senovės gyvenvieta.

Matiškių piliakalnis su senovės gyvenvieta.

Indijos piliakalnis su senovės gyvenvieta.

Kuturių piliakalnis.

Biržų Lauko piliakalnis.

Pagramančio piliakalnis.

Kreivių piliakalnis.

Vaičių piliakalnis.

2 milžinkapiai:

Mišučių milžinkapis.

Lylavėnų senkapiai (milžinkapis).

Šaukėnų senkapiai.

Bei didelis skaičius senųjų kaimo kapinaičių.

Plynosios Aukštapelkės telmologinis draustinis

Draustinių paskirtis – išsaugoti gamtos, kultūros ir paveldo kompleksus ar atskirus jų elementus, augalijos ir gyvūnijos rūšis, užtikrinti Lietuvos kraštovaizdžio įvairovę ir ekologinę pusiausvyrą, būti mokslo tyrimų ir pažinties rekreacijos objektais. Telmologiniai draustiniai skirti išsaugoti tipiškiems bei unikaliems pelkių kompleksams.

Plynosios aukštapelkės kompleksas, esantis pietvakarinėje Pagramančio regioninio parko dalyje, t.y. Balskų, Dabrupinės bei Žygaičių girininkijose, užimdama 3,57 km², o kartu su apypelkio miškais – daugiau nei 5 km². Kaip ir daugelis vakarinės Lietuvos oligotrofinių pelkių ji yra išgaubta.

Smarkiai išsigaubusią Plynosios aukštapelkę dengia 3-4 m. storio durpių klodas. Klodo sandara rodo, kad sekloje įlomėje iš pradžių būta raisto, kuris ilgainiui užleido vietą fuskuminei plynei. Tai patvirtina ir istoriniai kartografiniai rajono žemėlapiai. Senesniuose žemėlapiuose aukštaplynės vietoje pažymėtas raistas. Dabartiniu metu šioje teritorijoje susiformavęs tipiškas aukštapelkės kompleksas. Išteka trys upeliai: Alanga, Krančia ir Vynija. Pastarieji du numelioruoti. Neigiamas melioracijos poveikis tas, kad sumažėja augalų rūšių ir bendrijų įvairovė, vietoje pelkinių augalų ima augti miškų augmenija, o kai kur net pievų augmenija.

Plynosios pakraščiuose tarpsta kimininių raistų bendrijos. Medžių aukšte vyrauja paprastoji pušis. Žolynas gerai išsivystęs vyrauja paprastoji nendrė kupstinis švylys, viksvos, paprastoji melvenė, pelkinis gailis, tekšė ypač gausi vakariniame pelkės pakraštyje. Čia ištisinį kilimą sudaro kiminai, ant aukštesnių kupstų dažna paprastoji šilsamanė.

Labiau išgaubtoje pelkės dalyje t.y. arčiau pelkės centro auga žemaūgės, nuskurdusios nuo pat žemės šakotos paprastosios pušaitės ir kur ne kur pasitaikantis karpotasis beržas. Žolinėje paklotėje dominuoja paprastoji spanguolė ir magelaniniai kiminai, kurie sudaro ištisinį kiek kupstotą kilimą. Pasitaiko kupstinis švylys, juodoji varnauogė, viržis, apskritalapė saulašarė, vaivorai bei Raudonosios knygos rūšis kupstinė kūlingė.

Pelkės centre yra duburingieji kompleksai. Jie sudaryti iš skirtingų bendrijų: pakilių vietų (kemsų) ir įdubusių plotelių (duburių). Duburiai dažniausiai yra pailgos formos, 2-10 m. ilgio ir 3m. pločio. Aukščių skirtumas tarp kemsų ir duburių 0,3-0,6 m. Duburiuose, kurių paviršiuje žliugsi vanduo, auga hidrofiliniai augalai, o kemsams būdingi sausesnių vietų augalai.

Vietomis, besivystant duburingiems kompleksams, duburių užimamas plotas didėja. Juose nuolat telkšo vanduo. Susijungus keletui duburių, susidaro iki 100 m. ilgio ir 5 m. pločio ežerokšniai. Todėl galime teigti, kad Plynosios aukštapelkėje formuojasi ežerokšniniai kompleksai.

Pelkėms dažnai būdingos endeminės rūšys. Kaip jau buvo minėta Plynosios aukštapelkės komplekse tarpsta viena Lietuvos raudonosios knygos, sparčiai nykstanti (2 kategorijos) rūšis – kupstinė kūlingė. Tai daugiametis viksvinių šeimos, 10-30 cm. aukščio, augalas žydintis gegužės – birželio mėnesį. Čia randamos augalų, gyvūnų bei vabzdžių rūšys yra specifinės ir sutinkamos tik pelkėje. Rastos 3 retos: saulašarė, tekšė, nelygialapis papartis rūšys. Bei 10 apyrečių gaubtasėklių augalų.

Plynosios pelkė teikia daugeliui retų laukinių gyvūnų prieglobstį. Čia aptiktos ir Raudonosios knygos paukščių rūšys. Rasta dirvinių sėjikų perimvietė, stebėtos pievinės lingės yra nemažai plėšriajai medšarkei tinkamų biotopų, peri tetervinai. Gervėms ir plėšriesiems paukščiams tai svarbūs mitybos plotai. Apypelkio miškuose veisimosi laikotarpiu stebėtas erelis rėksnys ir baltnugaris genys. Buvo stebėtas perintis vištvanagis. Tik čia gausus briedžių pedsakai, sutinkamos kelios plėšrūnų rūšys.

Pagramančio regioniniame parke, Plynosios aukštapelkės ekosistema, išlaiko biologinę įvairovę, kultūrų unikalumą. Tai neįkainojamas palikimas ateities kartoms.

PLYNOSIOS AUKŠTAPELKĖ

Lylavos hidrografinis draustinis

Draustiniai yra vertingos moksliniu, turistiniu, estetiniu, ekologiniu požiūriu teritorijos, kuriose saugomi pavieniai vertingi objektai arba jų grupės.

Lylavos hidrografinis draustinis įkurtas 1992 metais. Įkūrus draustinį siekiama išsaugoti hidrografinio draustinio apsaugos funkcijas, reguliuojant miškų ir žemės ūkio veiklą, paliekant nepaliestą natūralų Lylavos upelį, kaip nedidelį Jūros upės intakų etaloną. Jo slėniai patrauklūs unikalia gamta, vertingais gamtos kompleksais.

Lylavos hidrografinis draustinis apima Pagramančio regioninio parko centrinėje dalyje Pagramančio girininkijos miškais pratekantį Lylavos upelį su jo apyslėniais apaugusias pribrežtančiais eglynų ir beržynų medynais. Brandžiais skroblynais galima pasigrožėti tikrai Lylavos upelio slėniuose. Bendras hidrografinio draustinio plotas 138 ha, o Lylavos upelio ilgis 9 kilometrai.

Gausi ir įvairiarūšė žolinė danga. Aptiktos retos, įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą rūšys pažymėtina svogūninė dantažolė, kuri Lietuvoje baigia išnykti ir priskiriama išnykstančių augalų (1 kategorija). Sparčiai nykstantys Lietuvoje (2 kategorija) - statusis atgirys, paprastasis kardelis, retos augalų rūšys (3 kategorija) - meškinis česnakas. Gausiai auga jonpaparčių sąžalynai.

Gausi ir įvairi draustinyje ornitofauna. Upelio slėniuose mielai apsigyvena strazdai, kikeliai, liepsnelės, tošinukės, uoksiniai paukščiai zylės, bukučiai, miškiniai lipučiai. Pastebėtos retos Lietuvoje rūšys žalioji, pilkoji, juodoji meletos, baltnugaris genys.

Pavasariį neršto metu į Lylavos upelį atplaukia neršti upinė nėgė. Gausi ir įvairi žvėrių populiacija. Be smulkiųjų graužikų dažnai sutinkami taurieji elniai, giles renkantys šernai, kartais užklysta vilkai. Lylavos hidrografinis draustinis unikalus savo natūralia gamta apsilankykite ir tuo įsitikinsite.

Pagramančio regioninio parko gamtinės kraštovaizdžio vertybės

Pagramančio regioninio parko teritorijoje, geomorfologinių požiūriu, ypač vertingas Jūros upės salpinis slėnis su raiškiomis gilinamosios ir šoninės erozijos suformuotomis salpinėmis bei viršsalpinėmis pakopomis išpūdingomis atodangomis, o taip pat Jūros ir Akmenos upių santakos salpinis slėnis. Taip pat vertingas ir Akmenos upės slėnis, ypač atskiros jo atkarpos: Lakštingalų slėnis, atkarpa ties Indijos kaimu, kuri sudaro didžiulio amfiteatro formos slėnį, upės vagos „kanjoninis“ slėnis žemiau Indijos kaimo, „Didžioji“ Akmenos rėva. Geologiniu požiūriu gana vertingos Jūros upės atodangos sudarydamos ištisa kaskadą, besidriekiančią nuo Genių iki Dapkiškių kaimų. Regininio parko teritorijoje jų gana daug, tačiau vertingesnių priskaičiuojama iki 16, kurių 15 yra prie Jūros ir 1 – Akmenos upės. Vertingiausios yra Lengvenių ir Genių atodangos netik savo dydžiu, bet ir galimybėmis iš jų apžvelgti gretimas teritorijas.

Geomorfologiniu požiūriu reikšmingas Tamošaičių akmuo „Milžinas“, kuris turi gamtos paminklo statusą. Hidrografiniu – hidrologiniu požiūriu vertingos upės, jų vagos, tvenkiniai ir Plynosios aukštapelkė.

Didžiausią hidrografinę vertę sudaro Jūros ir Akmenos upės su dideliu nuolydžiu, palyginti gera vandens kokybe, išpūdingais slėniais su stačiais šlaitais, patvankomis, salomis ir rėvomis. Labai vertingi ir tokie natūralūs miškais apaugusiomis pakrantėmis upeliai (Jūros ir Akmenos upių intakai) kaip Lylava, Alanga, Vynija, Aušbruvos, Šunijos, Bremenos, ir Sermo žemupiai, Dabrupio aukštupys bei Plynosios aukštapelkė su ežeriokšniais.

Botaniniu požiūriu vertingiausios biocenozės sutinkamos Plynosios telmologinio ir Akmenos kraštovaizdžio draustinių teritorijose: Plynosios aukštapelkės ir jos apyvelkio miškų, Bremenos, Akmenos – Sermo upių slėnio komplekso, Akmenos upės šaltinio slėnio pelkyno.

Rastos 38 Lietuvos raudonosios knygos augalų radimvietės (19 rūšių) Iš jų dvi svogūninė dantažolė ir miškinė glindė – priklauso išnykstančių rūšių (1) kategorijai. Parko teritorijoje rasta 13 sparčiai nykstančių (2 kategorija) rūšių: statusis atgirys, miškinė mėta, žalsvažiedė blandis, vyriškoji ir mažoji gegužraibės, dėmėtoji ir baltijinė gegūnės, nariotoji ilgalūpė, kupstinė kūlingė, paprastasis kardelis, pelkinė šindra, daugiametė blizgė. Iš retų augalų (3 kategorija) daugiausia pasitaiko meškinio česnako, miškinės varnalėšos, retažiedės miglės, boloninio katilėlio, tripulinės viksvos, juodgalvės bajorės augimviečių.

Zoologinių požiūriu vertingiausiomis gyvūnų radimvietėmis pasižymi Tyrelių miškas Akmenos ir Jūros upių slėnių miškai bei paupiai, Plynosios aukštapelkės su Dabrupio upelio teritorija. Parko teritorijoje rasta apie 30 raudonosios knygos paukščių lizdavičių ir 4 uokasai. Parko teritorijos miškuose, pievose, pelkėse ir paupiuose gyvena 2 sparčiai nykstančios rūšys (pilkoji meleta, tetervinas), 7 retos rūšys (žalioji meleta, tulžys, juodasis gandra, erelis rėksnys, gervė, vapsvaėdis, didysis dančiasnapis) ir 1 reta bet nepakankamai ištirta rūšis – baltnugaris genys. Iš kitų saugomų gyvūnų pažymėtini baltasis kiškis ir ūdra.

Gausu saugomos entomofaunos rūšių. Raudonosios knygos drugių rūšių (rudakis satyriukas, pietinis perlinukas, kraujalakis melsvys, machaonas, pietinė hesperija) populiacijomis turtingos Dabrupio, Tyrelio miško pievos bei Pagramančio miško masyvo viduryje įsiterpusi pievutė.

Siekiant išsaugoti gamtines kraštovaizdžio vertybes, Pagramančio regioninio parko teritorijoje, išskirtos penkios konservacinio prioriteto zonos.

Akmenos kraštovaizdžio draustinis. Kurio tikslas – išsaugoti Akmenos salpinio slėnio kraštovaizdį su natūraliomis pievomis ir šlaituose augančiais miškais, taip pat Lietuvos raudonosios knygos augalų augimvietes, paukščių perimvietes, retų drugių populiacijas, bei žvėrių gyvenamąsias vietas.

Jūros kraštovaizdžio draustinis. Tikslas - išsaugoti Jūros slėnio kraštovaizdį su raiškiu gilinamosios ir šoninės erozijos suformuotu Jūros slėniu, stačiais šlaitais, atodangomis, saugomų Raudonosios knygos augalų augimvietes, retų paukščių perimvietes, bei lašišinių žuvų nerštavietes.

Tyrelių kraštovaizdžio draustinis. Tikslas – išsaugoti įvairaus brandumo medynų miškingą kraštovaizdį su būdingomis miško fitocenozėmis, retų paukščių, žvėrių, drugių gyvenamąsias vietas.

Plynosios telmologinis draustinis. Tikslas – išsaugoti aukštapelkės kompleksą su plynėmis, ežeriokšniais bei apypelkio miškais, Raudonosios knygos augalų augimvietes, paukščių perimvietes bei gyvenamus biotopus apypelkio miškuose.

Lylavos hidrografinis draustinis. Kurio tikslas – išsaugoti natūralų Lylavos upelį, kaip nedidelių Jūros upės intakų etaloną ir jo slėnį pasižymintį vieninteliais regioniniame parke augančiais brandžiais skroblynų medynais, jonparparčių sąžalynais, Raudonosios knygos augalų rūšis.

Saugant biologinę įvairovę, išsaugosime visą kas gyvą: augalus, grybus, vabzdžius, gyvūnus, o kartu ir save patį, ateitį savo vaikams bei vaikaičiams.

Preliminarus Milžino” arba Tamošaičių akmens aprašymas

Riedulys “Milžinas”, dar vadinamas Tamošaičių akmeniu, yra Pagramančio regioniniame parke, Tamošaičių k.; Kernušupio upelio kairėje pakrantėje.

Riedulys pailgas, plokščias, iškilęs virš žemės apie 1,5 m. Jo ilgis apie 5 m, plotis apie 3,5 – 4 m. Didelė riedulio dalis pasislėpusi po žeme.

Riedulys sudarytas iš juostuoto granito. Panašu, kad granitas susidedantis iš feldšpatų, kvarco ir biotito, buvo veikiamas vėlesnių aktyvių geologinių procesų, dėl kurių susidarė juostelės ir atsirado stambesnio grūduotumo granito gyslūtės.

Paviršuje yra apie 3 cm gylio įdubimas, panašus į didelę kojos pėdą (žr. 1 pav.), kurios ilgis per 60 cm, o plotis 20-25- cm. Tai galėjo būti kitos uolienos intarpas, vėliau suiręs ir išbyrėjęs.

Riedulys buvo atgabentas iš Skandinavijos, tačiau tikslios vietos nustatyti neįmanoma be specialių tyrimų. Panašu, kad tai galėjo būti šiaurės vakarų Švedija arba Suomija.

Akmenos upės didžioji rėva.

Atlikti Akmenos upės didžiosios rėvos preliminarūs geologiniai-geomorfologiniai tyrimai:

Didžiojoje rėvoje iširta terasų medžiaginė sudėtis, išmatuotas salpos ir I viršsalpinės terasos aukštis virš upės vandens lygio.

Surinkta fondinė faktinė geologinių grėžinių medžiaga, sudarytas geologinis pjūvis per didžiąją rėvą. Didžiuliai rieduliai upės vagoje – tai atodangos apačioje matomo žvirgždingo-gargždingo sluoksnio (žr. 2 pav.) Nustatyta, kad didelę riedulių koncentraciją upės vagoje sąlygojo apylinkių tektoninės sąlygos, akivaizdžiai kontroliavusios ledo tirpimą.

Balskų tvenkinys

Bendras plotas apie 350 ha. Gylis ties damba apie 18 metrų. Užtvanka 14,5 metrų aukščio. Nuo užtvankos iki Nemuno 79 km.

Jūros upės vandenyse aptinkama žuvų populiacija gana gausi ir įvairiarūšė. Čia dažnos tipiškos upių žuvų rūšys: lydeka,

strepetys, šapalas, ešeris, rainė, kuoja, srovinė aukšlė, gružlys ir kt. Šaltiniuose upeliuose ir Jūros upės aukštupyje sutinkami upėtakiai. Iš lašišinių žuvų Jūros upėje paplitę šlakiai ir lašišos. Šių retų ir į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų žuvų paplitimą lemia nerštui tinkamų vietų buvimas ir gera vandens kokybė.

INDIJOS PILIAKALNIS

Indijos piliakalnis su senovės gyvenvietė yra dešiniajame Akmenos upės krante, slėnyje prie pat upės vagos. Išlikęs tik piliakalnio pietvakarinis kraštas, nes upė nuplovė piliakalnį. Galima išžiūrėti pylimo, gynybinio griovio ir aikštelės liekanas. Atrodo piliakalnis kadaise buvęs Akmenos kairiajame krante, Grublių kaime. Senovės gyvenvietės pėdsakai randami kairiajame Akmenos krante.

Indijos kaimas, Indijos piliakalnis- šis pavadinimas mus verčia suklusti. Deja, su egzotišku tikrosios Indijos kraštu, tai nieko bendra neturi. Kalbininkai išaiškino jog lietuviškas žodis “indija” reiškia – žemės giluma. Akmenos slėnis ties Indija sudaro galingą amfiteatrą ir yra 30 metrų nusileidęs žemiau jį supančio pasaulio

VAIČIŲ PILIAKALNIS

Apie 1,5 km. nuo vieškelio Vaičiai- Šilalė tilto per Akmeną į rytus, kairiajame Akmenos upės krante yra Vaičių piliakalnis, įrengtas aukštame kyšulyje, įsiterpusiame iš rytų į vakarus į Akmenos slėnį. Iš rytų nuo gretimų aukštumų kyšulys atskirtas grioviu, kurio dugnas apie 4-5 m. pločio ir 10m. ilgio. Jis kiek lanku eidamas galais remiasi į daubas šalia piliakalnio. Už griovio iškyla status kūgio formos pylimas, turintis apie 6m. aukščio, matuojant nuo griovio dugno. Pylimo viršus apie 6m. ilgio ir 4m.

pločio. Pylimas iškyla apie 3m. virš aikštelės. Pro pietinį pylimo galą į aikštelę veda siauras takelis. Greičiausiai čia buvo įvažiavimas.

Aikštelė netaisyklingo keturkampio formos. Rytinis aikštelės galas remiasi į pylimą ir turi 22m. pločio. Aikštelės ilgis iš rytų į vakarus siekia 39m., o plačiausioje vietoje- 30m. pločio. Šiaurinis aikštelės kraštas gana tiesus, o pietinis labiau išlenktas lanku į išorę. Aikštelė gana lygi, apaugusi žole. Nuo Akmenos slėnio dugno piliakalnis iškyla 20-25m. Šlaitai apaugę lapuočiais medžiais.

KREIVIŲ PILIAKALNIS

Kreivių piliakalnis yra kairiajame Akmenos upės krante, prie Skrodenio upelio žiočių. Piliakalnis įrengtas natūralioje kalvoje, gerai apsaugotas gamtos kliūtimis. Gynybinių įrengimų sunku bepamatyti. Kalva apie 300 m. ilgio ir apie 200 m. pločio su terasa nuo Akmenos pusės.

Seni žmonės sakydavę, kad ant to kalno kitasyk meldavosi ir šventąją ugnį kūrendavę. Gali būti, kad Kreivių pavadinimas yra kilęs nuo krivių, kurie aptarnaudavo besimeldžiančius pagonis.

DAPKIŠKIŲ PILIAKALNIS

Dapkiškių piliakalnis vadinamas Pilaite yra Dapkiškių kaimo pietinėje dalyje apie 0,2 km. į Š R nuo kelio Tauragė – Dapkiškiai; apie 0,3 km. nuo šio kelio tilto per Daubos upelį, apie 0,06 km. į PR nuo Dapkiškių kaimo gyventojų Stasio Salduko sodybos, dešiniajame Jūros upės krante, Jūros upės ir Daubos upelio santakoje.

Iš R, V ir P pusių piliakalnį juosia Jūros upės ir Daubos upelio slėniai. Iš Š – Š V pusės prieina gretima aukštuma, nuo kurios buvęs iškastas griovys ir supiltas apie 4 m. aukščio nuo išorės ir apie 4,5 – 5m. aukščio nuo aikštelės pusės pylimas. Šis pylimas apardytas apkasų. Už pylimo išlikusi siaura, ilga, kiek lenkta trikampė aikštelė, kuri Š V gale (prie pylimo) apie 10 m. pločio ir apie 25 – 30 m. ilgio Š P kryptimi. Nemažą piliakalnio dalį nunešė upės. Ir dabar šlaitas į Jūros upės pusę griūva kartu su ten augančiais medžiais. Piliakalnis apaugęs medžiais, kurių apie 20 – 30 proc. reikėtų iškirsti. Tada matytųsi piliakalnio forma.

KUTURIŲ PILIAKALNIS

Naujininkų – Kuturių piliakalnis vadinamas Pilale, Pilaite, Pile, Pilike yra apie 1,1 km. į PV nuo Pagramančio piliakalnio, apie 0,4 km. į V nuo Pagramančio miestelio kapinių, apie 0,15 km. į V nuo Akmenos upės dešiniojo kranto. Iš ŠV, PR ir PV pusių piliakalnį supa Akmenos upės slėnis ir jo raguvos. Šlaitai čia statūs, iki 15 – 20 m. aukščio, dalinai nuslinkę. Š – ŠV pusėje, nuo gretimos aukštumos piliakalnį skiria iškastas apie 1 – 1,5 m. gylio ir apie 5 – 8m. pločio viršuje griovys ir už jo supiltas apie 25m. ilgio, dabar apie 1,5m. aukščio nuo aikštės ir apie 3m. aukščio nuo griovio dugno pylimas. Piliakalnio aikštelė apie 35m. ilgio ŠV-PR kryptimi, apie 20m. pločio. Piliakalnio aikštelė, pylimas ir griovys kadaise buvo ariami. Aikštelė neapaugusi, šlaitai apaugę medžiais.

BIRŽŲ LAUKO PILIAKALNIS

Biržų Lauko piliakalnis Pilalė yra dešiniajame Akmenos upės krante apie 0,1 km. į vakarus nuo kelio Šilalė – Vaitimėnai. Rytinė jo pusė stati, opietvakinė nuolaidi, be žymesnių gynybinių įtvirtinimų. Aikštelė pailga 50x15m. Galimas dalykas, kad yra buvęs ankstyvasis piliakalnis ar sunkiai surandama slėptuvė kovų su kryžuočiais metais.

PAGRAMANČIO PILIAKALNIS

Dar vadinamas Pilaite, įrengtas žemaičių genčių žemėse, Akmenos kairiojo kranto aukštumos kyšulyje, dešiniajame Gramančio upelio krante. Kyšulį iš vakarų supa Akmenos slėnis, iš pietų ir rytų - Gramančio upelis ir slėnis, o šiaurėje jis siekia gretimą aukštumą. Piliakalnio šlaitai statūs, daugiau kaip 20 m aukščio. Aikštelė netaisyklingo stačiakampio formos, 75 m ilgio šiaurės-pietų kryptimi, nuo 25 m pločio šiaurinėje iki 40 m - pietinėje dalyje. Šiauriniame aikštelės pakraštyje nuo gretimos aukštumos pusės yra 3 m aukščio pylimas, kurio 5 m aukščio išorinis šlaitas leidžiasi á 10-15 m pločio ir iki 1 m gylio griovį. Į šiaurę nuo piliakalnio esančioje aukštumoje buvusi gyvenvietė. Nors šis piliakalnis ligi šiol plačiau nėra tyrinėtas, tačiau spėjama, jog jis buvo apgyvendintas I tūkstantmetyje - II tūkstantmečio pradžioje.

PAGRAMANČIO BAŽNYČIA

Švenčiausios Mergelės Marijos Nekaltojo prasidėjimo bažnyčią 1774 metais pastatė Žemaitijos vyskupas Jonas Domininkas Lopacinskis. Pirmuoju klebonu ir parapijos įkūrėju laikomas kunigas Radvilavičius. Jis pamūrijo bažnyčios pamatus ir apkalė lentomis bažnyčią, uždengė naujai stogą, pastatė naują bokštą, papuošė bažnyčios vidų. Iš bažnytinio inventoriaus sąrašų matyti, kad tada bažnyčioje buvo vartojami ne tik būgnai, bet ir trimitai, valtornės. 1791 metais Žemaičių vyskupas T. J. Bukotas pašventino atnaujintą bažnyčią.

Bažnyčia medinė, stačiu šlaitiniu stogu, tinkuotu cokoliu. Bažnyčios architektūra būdinga Žemaitijai, turi liaudies architektūros bruožų. Šventoriaus priekyje yra varpinė, statyta XIX a. pradžioje, pokario metais prie jos pristatytas priestatas. Varpinė statyta liaudies architektūros tradicijomis. Bažnyčios šventoriaus tvora buvusi rąstų, 1834 metais sumūryta iš lauko akmenų, joje įmūrytos stacijų koplyčios (dabar tuščios). Architektūrinis kompleksas saugomas kaip vietinės reikšmės architektūros vertybė.

Bažnyčioje yra dailės paminklų, sukurtų XVIII-XIX a., išlikęs senasis bažnyčios centrinis altorius su keturiomis skulptūromis, statytas 1773 metais. Bažnyčioje saugomas XVIII-XIX a. arnotas su Slucko juosta. Juosta austa Radvilų manufaktūroje Slucke (dabar Baltarusija). Tai respublikinės reikšmės dailės vertybės. Šventoriuje yra 3 mūrinės koplytėlės, jų skulptūros dingo 1966 - 1973 metais. Koplytėlės restauruotos 1990 metais.

DIDKIEMIO BAŽNYČIA

Didkiemio bažnyčia pastatyta 1796 metais už dvarininko I. Daujoto (Igno Doviotos) lėšas. Ji rekonstruota 1853 bei 1887 metais. Pastaraisiais metais kunigo klebono Verbicko benediktuota.

Bažnyčios pamatai iš ažuolo. Tai lotyniško kryžiaus formos pastatas, turintis gotiško stiliaus formos žymių. Tūris nedidelis, bažnyčia kompaktiška, o fasadai vertikalūs ir grakštūs.

Bažnyčios statytojai buvo žinomi krašto meistrai Urbonai. Apie juos daug įdomaus gali papasakoti Didkiemio Angelų Sargų bažnyčios vargonininkas Edmundas Špečkauskas. Urbonai buvo jo protėviai. Kaip jis teigia, prieš 150-200 metų jie pastatė Žvingių, Pagramančio, Didkiemio bažnyčias. Statybos amato meistrai mokėsi Prūsijoje. Turėjo savo “firmini” statybos būdą – rąstų suleidimą vadinamąja “prancūziška spyna”.

Didkiemio medinė bažnyčia yra viena iš įdomesnių Žemaitijoje XVIII a. pabaigos –XIX a.pradžios bažnyčių. Bažnyčios bokštas apskardintas. Ant bažnyčios stogų yra trys metaliniai kryžiai, ant bokšto – vienas.

Didkiemio bažnyčia žymi ne vien savo architektūra ir eksterjeru. Turi ji ir kitų istorijos bei kultūros paminklų. Tai 1809 metais išlietas 70 svarų varpas, medinis staliukas, dvi XIX a. vėliavos su aplikacijomis.

Bažnyčios išliekamąją kultūrinę vertę itin padidina unikali XVIII a. pabaigos iliuzinė sienų tapyba. Urbonai neperdavė informacijos, kas galėjo pakankamai profesionaliai nutapyti altorių retabulas. Neturi vieningos nuomonės apie altorių autorius ir vietiniai gyventojai. Tikėtina, kad tai užsienio meistrų darbas. Patriotiškai nusiteikę didkiemiečiai mano, kad tapė vietinis meistras.

Unikalios klausyklos ir išpūdinga klausyklų atlošų tapyba. Labai gražūs drožinėtojų darbai: nukryžiuotasis šventoriuje ir šv. Petro ir šv. Povilo skulptūros centriniame altoriuje.

15 metrų į dešinę nuo bažnyčios stovi medinė varpinė.